

1882’de kurulan, iş adamı, siyasetçi ve sanatçıları bünyesinde barındıran Büyük Kulüp, genelkurmay başkanlarının üye olması ile de gündemden düşmüyor.

Üç eski genelkurmay başkanı İsmail Hakkı Karadayı, Hüseyin Kıvrıkoğlu ve Yaşar Büyükanıt oradaydı. Emekli generallerden de Cumhur Asparuk, Necati Özgen, İlhan Kılıç, Necdet Timur göze çarpanlar arasındaydı. Emekli Orgeneral Çevik Bir ile Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Salim Dervişoğlu zaten rakip listelerden aday oldukları için yarış hâlindeydiler.

Buna karşılık, iki sene öncesine kadar üyeliğinin devam ettiğini bildiğimiz, Türkiye’nin zor süreçlerinde görev yapmış eski Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök orada yoktu. Yine eski Genelkurmay Başkanı Mustafa Necdet Üruğ, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Vural Bayazıt, 12 Eylül’ün Millî Güvenlik Konseyi Üyesi Oramiral Nejat Tümer de ya üyelikleri düştüğü için ya da çeşitli sorunları sebebiyle katılmamışlardı, 14 Mart’taki Büyük Kulüp seçimlerine. Şimdiki Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ’u ise oy kullanmak için görmek açıkçası sürpriz sayılabilirdi. Zira TSK İç Hizmet Kanunu’nun 43. maddesi, ‘Silahlı Kuvvetler mensuplarının derneklere girmeleri, bunların siyasi faaliyetleri ile münasebette bulunmaları, her türlü siyasi gösteri, toplantı işlerine karışmaları ve bu maksatla nutuk ve beyanat vermeleri ve yazı yazmaları yasaktır’ maddesi akıllara gelecekti. Ya da 1. Ordu Komutanlığı görevini tamamladıktan sonra 2006’daki Yüksek Şûra’da Kara Kuvvetleri Komutanlığı’na geldiği sıralarda, 9 Aralık 2006’da Büyük Kulüp’e üyeliği kabul edilen Başbuğ, üyeliğini, 43. madde gereği Millî Savunma Bakanlığı’na bildirmişti. Bilmiyoruz tabii.

Askerler, kuruluş hikâyesi 1880’lere inen Büyük Kulüp’e her zaman ilgiliydi, ancak bu ilgi son zamanlarda ortaya çıkan fotoğraftan da anlaşılacağı üzere üst düzeye çıkmıştı. Kimi muvazzafken, kimi emekli olduktan sonra duhul etmişti kulübe. İşin ilginç tarafı, hepsi de genelkurmay başkanı olan İsmail Hakkı Karadayı, Hüseyin Kıvrıkoğlu, Hilmi Özkök, Yaşar Büyükanıt ve İlker Başbuğ paşaların Büyük Kulüp’e peşi sıra üye olmalarıydı.

Büyük Kulüp’ün 1987’de yayımladığı üye listesine kabaca baktığımızda, Oramiral İrfan Tınaz, Orgeneral İrfan Tansel, General Kaya Yazgan, Orgeneral Kemal Atalay, Orgeneral Kemal Kayacan, Orgeneral Haydar Sükan, Kıdemli Albay Muzaffer Ataklı, Amiral Necdet Şenergun, Koramiral Nejat Serim, Millî Güvenlik Konseyi Üyesi Osman Sedat Celasun, Orgeneral Selahattin Demircioğlu, Korgeneral Selahattin Çetiner, Hava Korgeneral Süleyman Muammer İnal ve daha pek çok rütbeli ismin eski üyeler arasında olduğu gözlerden kaçmıyordu. Yeni

süreçte de başka askerî üyeler vardı ancak Büyük Kulüp kapalı bir kutu olduğu için onları bilme imkânı yoktu.

Değil rütbelilerin, iç hizmet kanununa göre er ve erbaşların askerlik vazifelerini yaptıkları süreçte dahi bütün sivil üyeliklerinin askıya alındığını beyan etmelerine rağmen muvazzaf askerlerin hangi rütbede olursa olsun bu tür kuruluşlara üye olması nasıl açıklanabilirdi? Ve Büyük Kulüp'te asker üye alma veya askerlerin üye olma sevdası nereden geliyordu?

Işın sırrı muhtemelen şu noktadaydı. Büyük Kulüp tüzüğüne göre 1. Ordu Komutanı derneğin tabii üyesi oluyordu. Göreve başladıkları sırada Büyük Kulüp Yönetim Kurulu tarafından makamlarında ziyaret edilen komutana dernek üyeliği öneriliyor, ilgili komutan da olumlu cevap verirse şeklen bir inceleme sonrası üyeliği başlatılıyordu. Bu anlayış sadece askerlere yönelik değildi. Kulüp, zaten ülkemizdeki yabancılar tarafından kurulmuştu. 1930'ların sonuna doğru yabancı ağırlığı azalsa da onlara gösterilen kolaylıklar hep sürmüştü. 23 Nisan 1944'te, dışişleri bakanlarının kulübedoğal başkan seçildiği süreçte, Numan Menemencioğlu'nun başkanlığındaki toplantıda askerlerin üyeliği yazılı olmasa da kabul görmüştü. Başkan Duran Akbulut tarafından tarihçi-gazeteci Orhan Koloğlu'na hazırlatılan "Cercle d'Orient'dan Büyük Kulüp'e" kitabında bu husus gözler önüne seriliyordu: "Beşinci madde okundu. Bay Numan Menemencioğlu bu maddedeki başkonsoloslar kelimesinin kaldırılması ile İstanbul'da re'sen vazife gören muvazzaf konsoloslar tabirinin kullanılmasını teklif etti. Ve böylece düzeltildi. Lütfü Kırdar, bu maddedeki komutan, askerî komutanların da belirtilmesini istedi. Ali Haydar bunun düşünüldüğünü fakat belirtmenin lüzumu olmadığını beyan etti. Menemencioğlu ancak bir tek kumandanın yeterli olduğunu söyleyerek bunun en ileri gelen askerî komutan şeklinde düzeltilmesini istedi ve bu teklif kabul edildi."

Buna ek olarak, bugünkü tüzüğün 5. maddesindeki 'devletin üst düzey görevlerinde bulunanlarla ülkemize ve derneğimize büyük hizmet ve yararları dokunan kişiler yönetim kurulu kararı ile onursal üye olabilirler' şeklindeki kayıt da bu yolun nasıl işlediğine ışık tutuyordu.

Büyük Kulüp Başkanı Duran Akbulut, henüz Kara Kuvvetleri Komutanı iken kulübe üye olan Orgeneral İlker Başbuğ'un eleştirilmesini eleştirmiş, 6 bine ulaşan üye sayısının 60'ını eski ve yeni genelkurmay başkanları, kuvvet komutanları, korgeneral ve koramirallerin oluşturduğunu açıklamıştı. Akbulut ayrıca siyasetle ilgilerinin bulunmadığını, derneğe ait mekânlarda siyasi toplantılar düzenlenmeyeceğinin de tüzük hükmü olduğunu deklare etmişti. Acaba öyle miydi? Bunun için geçmişe bakmak gerekiyordu.

Büyük Kulübe Üye Generaller

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Perşembe, 02 Mayıs 2024 15:42 -

Orhan Koloğlu'nun bizzat Büyük Kulüp arşivine dayandırarak yaptığı çalışma, geçmişten örnekler sergilemesi bakımından önemliydi. Ancak daha da önemlisi, Duran Akbulut'un, gazeteci Faruk Mercan'a "1950'li yıllardan bu tarafa burada hükûmetler yıkılmış, hükûmetler kurulmuş." ifadesini kullanmış olmasıydı.

Büyük Kulüp fikri, 1 Aralık 1881'de, "Avrupalıların Osmanlı topraklarında sadece kendilerinin egemen olduğu, hiçbir yerlinin -daha açıkçası Osmanlı yönetimini temsil eden bir kimsenin- etkili olmayacağı bir mekanizmanın kurulması tasarlanarak" oluşturulmuş ve Büyük Britanya Büyükelçisi Sir Alfred Sandison'un girişimleri ile harekete geçirilmişti. İlk etapta 90 kişilik bir üye aday listesi tespit edildi. Kuruluş işlemlerini Sandison, Graziani, Wrench, Th. Mavrogordato, Testa, Kont Collobiano, Vigoureux, Wallace, Bertrand'dan müteşekkil 9 kişilik hazırlık komitesi yürütecekti. 1882'deki genel kurul toplantısında oturum başkanlığına Alman Büyükelçisi Baron Hirschfeld seçildi. İlk tartışma kurucu üyeler listesi konusunda oldu. Sultan II. Abdülhamid'in yaveri İzzet Bey'in kurucu olarak kaydı yapılmamıştı. Orhan Koloğlu'na göre, Sultan Abdülhamid'in, Avrupalı elçilerin başrolü oynadığı, önemli ticaret ve maliye uzmanlarının ve bütün yabancı askerî ataşelerin yer aldığı böylesi bir kurumu göz ardı etmesi düşünülemezdi. Bunun üzerine istifalar oldu. Bir ara yol olarak da hazırlık komitesinin başkanlığına İran elçisi Muhsin Han'ın seçilmesi tercih edildi.

1882'de kurulan Cercle d'Orient'in kurucular listesindeki 78 kişiden 59'u, Osmanlı vatandaşı değildi. İçlerinde sadece İran elçisi Muhsin Han Müslümandı. Koloğlu'nun düştüğü kayda göre, Osmanlı tebaası kişiler içinde de sadece üç Türk vardı: Münir ve Refet beylerle Yaver Paşa.

1882-1907 yılları arasında kulübe 518 yabancıya karşılık 52 Osmanlı vatandaşı dâhil olmuştu. 1908-18 yılları arasında, -önde gelenleri dâhil- İttihatçı bir yığılma ile karşılaşmamıza rağmen durum 279 yabancı, 129 Osmanlı vatandaşı şeklinde idi. Cumhuriyet kurulduktan sonra 1923-36 yılları arasındaki oran 322 yabancı, 92 Türk üye olarak kayıtlara geçmişti.

1944'te Cercle d'Orient ismi Büyük Kulüp olarak değiştirildi. Kuruluşun ismi Serklidoryan olarak da okunuyor ve yazılıyordu. Kendisi de Büyük Kulüp üyesi olan Hüseyin Cahit Yalçın, kulübün nasıl Türkleştirildiğini anılarında şöyle anlatıyordu: "1914 tarihine gelinceye kadar Beyoğlu'ndaki Küçük Kulüp (İstanbul Kulübü, bu adla anılırdı) tamamen bir ecnebi yuvası sayılırdı. Beyoğlu'nda hüküm süren Levanten ruhu Türk'ün en büyük, en durup dinlenmek bilmez düşmanıydı. Aleyhimizde her türlü iftiralar ve fena sözler Beyoğlu'ndan çıkardı. Bu Türk aleyhtarlığı propagandasında Beyoğlu'nun mühim iki kulübünün büyük hissesi olabilirdi. İttihat ve Terakki bunun farkındaydı. Büyük Harbin çıkması Beyoğlu'nun kulüplerini Türkleştirmek için bir fırsat temin etmişti. Talat vesair ileri gelenler, Yüksek Türk memurlarının ve Türk gençlerinin Senklidoryan'a ve Küçük Kulüp'e girmelerini, oralarda bir Türk ekseriyeti vücuda getirmelerini,

oralarda da etkili olmalarını istiyorlardı.”

Kulüp tarihine baktığımız zaman sürekli bir gelir-gider dengesi gözetmekle meşgul olunduğu göze çarpıyordu. Dengenin sağlanması ve gelir elde etmek için de kulüp kapıları dışarıdan davet ve davetlilere açılıyor, kâğıt oyunları dâhil çeşitli salon oyunları da devreye sokuluyordu. Açık arttıkça bu oyunlara zam da yapılıyordu. Ülkenin içinden geçtiği savaş ve ekonomik sıkıntı yılları kulübe de yansımıştı, doğal olarak. Bu sıkıntılar neticesinde bazı dönemler üye sayısı çok geriliyordu. Bu da kulübün maddi kaybı demektir. Böyle dönemlerde, cazibe merkezi olmak için yerli-yabancı önde gelen isimlerin kulübe üye olması teşvik ediliyordu. Kulüp bazen restoran ve eğlence merkezi gibi de işletiliyordu, gelir elde etmek için.

Kulübün cazibe merkezi olması için bir dönem dışişleri bakanları kulübün tabii başkanı sayıldı. Hükûmetlerle bırakın yakınlaşmayı, iç içe girildi böylece. Numan Menemencioğlu, Necmettin Sadak, sonrasında sabık da olsa Tevfik Rüştü Aras dahi başkanlık yaptı kulübe. Adnan Menderes döneminde de iktidarın ilgisini çekme çabaları sonucu Menderes’in bakanlarından Mükerrrem Sarol başkanlığa getirildi. Menderes’in başbakanlık müsteşarı, mason Ahmet Salih Korur da bu yıllarda üye olmuştu Büyük Kulüp’e. Hükûmetlerle sıcak temas sonuç vermiş, Mason Üstadı Şükrü Kaya’nın önerisiyle masonların uykuya yattığı bir süreçte, 1936 ile 1954 yılları arasında Büyük Kulüp 350 yeni üye kabul etmişti.

27 Mayıs 1960’ın kaldırdığı toz duman içinde herkes bir köşeye çekilince kulüp yine maddi gelirden yoksun kalmıştı. Hem üye sayısını artırarak gelir elde etmek hem de darbecilerin cirit attığı ortamda onlarla yakın temasta olmak için 17 Mart 1962’de yeni bir karar alındı. “Kurucu Meclis üyeleri ile devletin birinci ve ikinci derecedeki yüksek kademelerinden ve muadili diğer devlet teşekküllerinden emekliye ayrılmış olanlardan kulübe girmek isteyenlerin müracaat tarihinde cari duhuliyenin yarısı” alınacaktı.

Buna rağmen böyle bir dönemde bile kulüp, 15 Eylül 1960’ta, yani 27 Mayıs’tan 4-5 ay sonra Hazine’ye 30 bin lira bağış yapmıştı. Bunu nasıl izah etmek gerekirdi? 27 Mayıs’tan hemen sonra, 17 Temmuz’da eski millî savunma bakanlarından Hüsnü Çakır’ın başkanlığa getirilmesi Koloğlu’na göre ‘askerî iktidarla hoş geçinmenin yolu’ olarak değerlendirilmişti.

Siyasetten uzak kalma çabaları ne derece geçerli idi dernek için? Yine Koloğlu’na kulak verirse, kulüp, daha başlangıçta siyasetle meşgul olmama ilkesini kabul etmişti: “Bakkalına, hamalına kadar her köşesi ve kişisi siyasete bulaşmış olan Beyoğlu’nda bunun uygulanması kolay değildi. Özellikle de kulübün en koyu uluslararası siyasetçileri bir araya getirme amacı

güttüğünün bilinmesi bunun zorluğunu daha da belirginleştirmişti.” Buna rağmen 1908’deki 2. Meşrutiyet’in ilanına kadar geçen dönemde, onca olaya rağmen kulüp zabıtlarında siyasete dair pek iz yoktu. Peki, nasıl oluyordu bu? “Kulübün içinde siyaset, dikkatlerden uzak baş başa yapılan görüşmeler ve okuma salonundaki yayınların izlenmesi ile yürütülüyordu.” Tabii o zamanki şartlarda.

9 Ağustos 1915’te sadrazam olduğu sırada, Alman elçisi Wangenheim’in yerine Büyük Kulüp Başkanlığı’na seçilen Sait Halim Paşa, komite toplantılarına aralıksız başkanlık etmişti. Büyük Kulüp üyeleri Osmanlı’dan bu yana toplumun ve devletin ileri gelenleri arasında yer alıyordu. İbrahim Hakkı Paşa da Sultan Abdülhamid zamanında kulübe üye olmuş, 1911’de sadrazamlığa gelmiş üyelerden biriydi. Ve kulübe eskisi gibi devam ediyordu. Hatta “İtalya elçiliği müsteşarı Garbasso’nun, Libya için Osmanlı Devleti’ne savaş ilanı notasını 29 Eylül 1911 gecesi, Paşa kulüpte her zamanki gibi briç oynarken sunduğu” söyleniyordu.

1950’lerden sonra, Demokrat Partililerin de toplumun ileri gelenlerini oluşturmasıyla yerli üyeler arasında hariciyeciler, bürokrasi mensupları ile iş ve sanat dünyasından da katılımlar artmaya başlamıştı. 1944’te kadınlara da önce eş durumundan üyelik yolunun açılması ile kulüp üye sayısını artırmaya başlamıştı. Üye çocuklarının dörtte bir oranında aidatla kabul edilmesiyle, kulüp, 1987 albümüne göre 2660 kayıtlı üyeye ulaşmıştı. O albümde ilk göze çarpanlar arasında Aydın Doğan, Ayhan Şahenk, Vehbi Koç, Erol Sabancı, A. Cevher Özden, Ali Balkaner, Ulusoylar, Erdoğan Demirören, Güven Sazak, Fuad Bezmen, müteahhit notu düşülmüş Hüsamettin Özkan, Fethi Çelikbaş, Murat Vargı, İbrahim Polat, Kadir Hasoğlu (Has), M. Emin Cankurtaran, Eşref Cerrahoğlu, Metin Aşık, Mustafa Süzer, Saray Halı’nın sahibi Necati Kurmel, Nejat Basmacı, Osman Merzeci, Ömer Dinçkök, Raif Dinçkök, Semih Sohtorik, Şehmus Tatlıcı, Ünal Temelli, Vural Arıkan, Zeynep Ekren (Özal), Bülent Ulusu, bugün Ergenekon firarisi Bedrettin Dalan, Adnan Kahveci, baba Kaya Çilingiroğlu, Bülent Eczacıbaşı’nın kayınpederi Turhan Esener, Cevdet Akçal, -o zaman memur sıfatı ile- Mehmet Ağar, Erol Aksoy, Hüsnü Özyeğin, Faruk Süren, Sami Erdem, Yalım Erez, Melih Sipahioğlu, Reşid Şerif Egeli, Sadettin Bilgiç, Mesut Yılmaz ve kuzeni Erol Yılmaz Akçal, Emin Şirin, Safa Reisoğlu, Altemur Kılıç, M. Ömer Çavuşoğlu, Can Bartu, Ercan Arıklı, Rauf Tamer, Güngör Uras, Togay Bayatlı, Çetin Emeç, Erol Simavi, Malik Yolaç, Ertuğrul Soysal, Fahrettin Aslan, Ajda Pekkan, Celal Şengör’ün babası m. Cemalettin Şengör, Coşkun Kırca, Nevzat Ayaz, Nüzhet Kandemir, Ümit Pamir, MİT üst yöneticisi O. Nuri Gündeş, mason üstadı Enver Necdet Egeran bulunuyordu. Üyeler arasında gayrimüslim iş adamlarının sayısı da az değildi.

Üye sayısı 6 bine ulaşan Büyük Kulüp, toplumun önde gelen vitrin isimlerine kapılarını açmıştı. Yurt dışında da Belçika, İspanya, İngiltere, İtalya, Fransa ve Almanya’da kardeş kuruluşları olan ve üyeleri buralardan karşılıklı avantajlı faydalanan Büyük Kulüp, askerlerin yanı sıra AK Parti’den ve akla gelen pek çok kesimden ismi bünyesinde barındırıyor artık. İbrahim Tatlıses, Hikmet Çetin, Köksal Toptan, Aykut Kocaman, Gül Sunal, Tekin Akmansoy, Ahmet Özal, Gürsel

Büyük Kulübe Üye Generaller

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Perşembe, 02 Mayıs 2024 15:42 -

Tekin, Muharrem Eskiyan, Abdülkadir Aksu, Dengir Mir Mehmet Fırat, Tufan Türeñ, Tefvik Altınok, Doğan Cansızlar, Okan Ođuz, Yalçın Sabancı, A. İhsan Karacan.

1882’de Baron De Hirschfeld ile başlayan başkanlık yarışı, Raif Dinçkök’ün 1976’dan 94’e kadar uzun yıllar görev yapmasıyla devam etti. Dinçkök’ün vefatıyla boşalan başkanlığa eski başbakanlardan Bülent Ulusu geldi. O da bayrağı 1996’da Duran Akbulut’a bıraktı. Artık başkanlık seçimlerinin listeler savaşına döndüğü Büyük Kulüp’te, 2006’da Aytaç Yalman ile Necati Özgen ayrı listelerden yarışmıştı. 14 Mart 2010’daki seçimlerde ise 28 Şubat’ın önde gelen isimlerinden Çevik Bir, Duran Akbulut’un; Salim Dervişoğlu da Gündüz Kaptanođlu’nun listesinde yer alıyordu. Mehmet Nuri Kuriş de yarışa katılmıştı. Sonuçta Duran Akbulut 1344 oyla, sadece 75 oy farkla Kaptanođlu’nu geride bırakabildi. Kuriş, 395 oy aldı.

Büyük Kulüp tarihi ile ilgili yazılmış fazla kitap yok. Şeffaflaşmadan bahsetmek söz konusu değil. Üyeler ve başkan da topluma açık durmuyor. Türkiye’nin en karmaşık dönemlerinde önde gelen insanları bünyesinde barındıran böylesine kuruluşların tarihe ışık tutacak bilgilere sahip olduğu muhakkak.

Mali sıkıntılarını geride bırakan Büyük Kulüp, artık trilyonlara da hükmediyor. Kadıköy Çiftelhavuzlar’da, üyelerine, eğlenceden sosyal aktiviteye çok zengin içerik sunan Kulüp’te masalarda neler konuşuluyor bilinmez ama bilinen son dönem genelkurmay başkanları ile Çevik Bir gibi, 28 Şubat sürecinde ‘çok çalışan’ subayların buraya sadece yorgunluk atmak için gelmediğidir, herhâlde.

Büyük Kulüp başkanları

19.03.1882- Baron De Hirschfeld

15.03.1883-Muhsin Han

14.12.1891-S.E.M De Melidow

Büyük Kulübe Üye Generaller

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Perşembe, 02 Mayıs 2024 15:42 -

09.12.1899-Prince Maurocordato

15.12.1902-Baron De Calice

08.12.1906-Comte De Dudzcele

13.12.1909-Baron de Marschall

04.05.1912-S.E. Mahmud Muhtar

06.12.1913-Baron De Kangenheim

11.12.1915-Said Halim Paşa

26.12.1919-M. Reşit Paşa

09.12.1922-G.O. Wallenberg

19.12.1935-A. Hamid Tarhan

08.10.1936-Cemil Topuzlu

02.05.1942-Fethi Okyar

Büyük Kulübe Üye Generaller

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Perşembe, 02 Mayıs 2024 15:42 -

06.02.1944-Numan Menemencioğlu

21.03.1946-Necmeddin Sadak

28.02.1953- Saffet Baştımar

14.03.1955-Tevfik Rüştü Aras

04.03.1956-Cavit Ekin

09.03.1958-Mükerrem Sarol

17.07.1960-Hüsnü Çakır

23.02.1964-Hamdi Akça

07.03.1965-Ali Esad Birol

11.02.1971-Sahir Kurutluoğlu

25.02.1976-Raif Dinçkök

Büyük Kulübe Üye Generaller

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.
Perşembe, 02 Mayıs 2024 15:42 -

1994-Bülend Ulusu

1996-Duran Akbulut

KAYNAK : Aksiyon